

AFET YÖNETİMİNDE İLETİŞİM VE MEDYA ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREMLER

AN ASSESSMENT ON COMMUNICATION AND THE MEDIA IN DISASTER MANAGEMENT: EARTHQUAKE CENTERED IN KAHRAMANMARAŞ

Yavuz Bozkurt¹, Tahir Demir²

¹Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, yavuz.bozkurt@dpu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-3874-5644.

²Bilim Uzmanı, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisanüstü Eğitim Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, td4363@gmail.com, Orcid: 0000-0002-5196-9343.

MAKALE BİLGİSİ

Anahtar Kelimeler

Afet, Afet Yönetimi, İletişim, Medya, Sosyal Medya

Jel Kodları:

D83, O54

Makale Geçmişi:

Geliş Tarihi: 27 Nisan 2023

Kabul Tarihi: 17 Mayıs 2023

ÖZET

Afetler tarih boyunca çok sayıda insanın hayatını kaybetmesine neden olmuş ve büyük ekonomik zararların meydana gelmesine yol açmıştır. Bu durum günümüzde de devam etmektedir. Afetlere karşı korunmanın yollarını arayan insanlık, çeşitli tedbirler ve müdahale yöntemleri ile afetlerin ortaya çıkardığı zararları azaltmaya çalışmaktadır.

Tarihsel perspektifte meydana gelen afetlerde yaşanan tecrübeler afet yönetimi kavramını ortaya çıkarmıştır. Afet yönetimi, afet öncesi ve sonrası yapılan faaliyetlerin etkin ve koordineli olarak yürütülmesi süreci olarak tanımlanabilmektedir. Yürütülen bu faaliyetlerde gerek afet öncesi gerekse afet sonrası birbirinden bağımsız birçok birim görev yapmaktadır. Bu birimler arasında koordinasyon kurulması, ancak etkin bir iletişim sisteminin kurulması ile mümkün hale gelmektedir.

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte iletişim; radyo, televizyon, gazete gibi klasik medya araçlarından, taşınabilir cihazlarda kullanılabilen ve yeni medya başlığı altında incelenen sosyal medyaya doğru evrilmiştir. Günümüzde sosyal medya, kullanıcı sayısı ve süresi bağlamlarında bireylerin günlük yaşantılarının önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu nedenle afet yönetim sürecinde sosyal medyanın kullanılmasının önemli avantajlar ortaya çıkaracağı değerlendirilmektedir.

Yakın dönemde meydana gelen afetlerde iletişim sisteminin devre dışı kaldığı göz önüne alındığında özellikle afet sonrası müdahale aşamasında sosyal medyanın etkin bir araç olarak kullanılabileceği ifade edilmektedir. Sosyal medya aracılığıyla afet yönetiminde görevli birimler ile afetzedeler arasında kolay, hızlı ve etkili bir iletişim kurulabilmektedir.

ARTICLE INFO

Keywords

Disaster, Disaster Management, Communication, Media, Social Media

Jel Codes:

D83, O54

Article History:

Received: 27 Nisan 2023

Accepted: 17 Mayıs 2023

ABSTRACT

Disasters have caused the death of many people throughout history and caused great economic damage. This situation continues today. Looking for ways to protect against disasters, humanity tries to reduce the damages caused by disasters with various measures and intervention methods.

Experiences in disasters in the historical perspective have revealed the concept of disaster management. Disaster management can be defined as the process of carrying out the activities before and after the disaster in an effective and coordinated manner. In these activities, many independent units work both before and after the disaster. Establishment of coordination between these units will only be possible with the establishment of an effective communication system.

Communication with the development of technology; It has evolved from classical media tools such as radio, television, and newspaper to social media, which can be used in portable devices and examined under the title of new media. Today, social media has become an important part of the daily lives of individuals in the context of the number of users and the duration of use. For this reason, it is considered that the use of social media in the disaster management process will provide significant advantages.

Considering that communication systems have been disabled in recent disasters, it can be stated that social media can be used as an effective tool, especially in the post-disaster response phase. Through social media, an easy, fast and effective communication will be established between the units in charge of disaster management and the victims..

Atf vermek için / To cite: Bozkurt, Y. ve Demir, T. (2023). Afet yönetiminde iletişim ve medya üzerine bir değerlendirme: Kahramanmaraş merkezli depremler. *Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11, 21-32. DOI: 10.58627/dpuibf.1288685

Afetler günümüzde küresel ölçekte büyük çaplı can ve mal kayıplarına yol açmaktadır. Kendi içinde doğal, insan ve teknoloji kaynaklı olarak sınıflandırılan afetler, insanların önleme noktasında zayıf kaldığı olaylar arasında sayılmaktadır. Önlenmesi mümkün olmamakla birlikte alınacak tedbirler ve izlenecek politikalarla afetlerin etkilerinin azaltılması mümkün görünmektedir. Afetlerle ilgili yapılan planlamalar afet öncesi ve sonrası olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Afet öncesi yapılacak faaliyetler içerisinde afetlere hazırlıklı olma ve afet etkilerinin azaltılması gibi bazı faaliyetler sayılabilmektedir. Afet sonrası yapılan faaliyetler ise afet öncesine kıyasla daha dar bir zaman ve daha kaotik bir ortamda yapılan müdahale ve afet öncesine dönmek amacıyla yapılan inşai faaliyetleri kapsamaktadır. Afet sonrası özellikle can kurtarma alanında yapılan müdahale aşaması bu süreçlerden en güç olanıdır. Bu süreçte kurtarma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için var olan zaman oldukça kısıtlıdır. Özellikle büyük çaplı afetlerde, afetten etkilenen bölgenin genişliği ve insan sayısının fazlalığı gibi durumlar kısıtlı sayıda ekiplerle müdahalede bulunan görevlilerin işlerini güçleştirmektedir. Bu süreçte müdahalede bulunan ekiplerin başarıya ulaşabilmesi için doğru zamanda, doğru yerde, yeterli sayıda personel ve ekipmanla hazır olma gibi birtakım zorunlulukları bulunmaktadır. Bu da ancak etkin bir afet yönetim sistemi kurmakla mümkün olacaktır. Afet yönetiminde iletişim, sürecin başarıya ulaşması bağlamında önemli bir rol oynamaktadır. Kurulacak etkili bir iletişim sistemi sayesinde hangi noktada neye ihtiyaç olduğu afet yöneticilerine kolaylıkla ulaştırılabilecektir. Ayrıca artçı deprem gibi devam eden afet durumlarında vatandaşlara da hızla ulaşarak iletişim kurulabilecektir. Bu çalışmada afet yönetim sürecinde iletişim ve medyanın önemi ele alınacaktır. Çalışma üç bölüme oluşacak, birinci bölümde kavramsal çerçevede afet, afet türleri ve afet yönetimi açıklanmaya çalışılacak, ikinci bölümde iletişim ve medya kavramlarının çerçevesi çizilecek, üçüncü bölümde ise afet yönetim sürecinde iletişim ve medyanın önemi ele alınacaktır.

1. AFET KAVRAMI VE AFET YÖNETİMİ

Afetler meydana geldikleri bölgede çok sayıda insanın yaşamını yitirmesine ve büyük ekonomik zararların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Örneğin 2004 yılında Hint Okyanusu'nda meydana gelen deprem sonrası oluşan tsunami on dört ülkede yıkıcı etki meydana getirmiş, sadece Endonezya'da yüz otuz binden fazla insan yaşamını yitirmiştir. Yine 2005 yılında Pakistan'da meydana gelen depremde on dokuz bini çocuk olmak üzere yüz binden fazla insan yaşamını yitirmiş, üç buçuk milyon insan evsiz kalmış, 2008 yılında Myanmar'da meydana gelen Nargis Kasırgası'nda yüz otuz sekiz bin kişi yaşamını yitirmiştir (Ortaç ve Kaplan, 2021).

Türkiye, afet konusunda riskli ülkeler arasında yer almaktadır. Coğrafi olarak bulunduğu bölge itibarıyla Türkiye, başta deprem olmak üzere çığ, sel, su taşkını ve toprak kayması gibi birçok afetin meydana gelmesi muhtemel ülkeler arasındadır. Yapılan bir çalışmada kaynak olarak gösterilen Küresel Risk Endeksi'ne göre Türkiye "yüksek risk grubu" içinde yer alan yüz doksan bir ülke arasında kırk beşinci sırada yer almaktadır. Aynı çalışmada kaynak olarak gösterilen 2018 INFORM Risk Endeksinde göre Türkiye insan ve doğal kaynaklı genel risk sıralamasında "yüksek", genel risk düzeyinin "tehlike ve maruz kalma" açısından "çok yüksek", "savunmasızlık" açısından "yüksek" ve "mücadele etme kapasitesi" açısından "düşük" düzeyde yer alan ülkeler arasında bulunmaktadır (Memiş ve Babaoğlu, 2020).

Afet kavramı, bireylerin yaşamlarının kesintiye uğramasına neden olan ve istenmeyen olaylar, yıkıcı etkilere yol açan tabiat olayları, toplumsal yaşamı sekteye uğratan veya değişimine sebep olan durumlar şeklinde tanımlanabilmektedir (Macit, 2019:7). Tanımından da anlaşılacağı üzere afetler, büyük ölçekli can ve mal kayıplarının yanında toplumsal yaşamda ciddi ölçüde krizlere yol açmaktadır. Diğer taraftan meydana gelen her olay, afet kavramı içinde değerlendirilmemektedir. Afet kavramının içinde değerlendirilen başta deprem olmak üzere yangın, sel ve kasırga gibi olaylar ancak, belli ölçüde bir büyüklüğün üstüne çıktıktan sonra afet olarak kabul edilebilmektedir. Afetler, tarihsel perspektifte yakın dönemde ortaya çıkmamıştır. Afet tarihinin dünya tarihi kadar eski olduğu tahmin edilmektedir. Bununla birlikte afetlerin ortaya çıkardığı etkinin zaman içinde değişim gösterdiği kabul edilmektedir. İnsanlık, afetlerle bir arada yaşamının çözüm yollarını aramış ve bulabildiği çözümlerle afetlerin etkilerinden korunmaya çalışmıştır. Günümüzde geçmiş uygarlıklarla ilgili yapılan araştırmalarda, afet etkilerinden korunmaya yönelik tedbirlerin kalıntılarına rastlanmaktadır. Teknoloji ve bilginin aktarımının hızlanmasıyla birlikte devletler, küresel ölçekte meydana gelen afetlerin ortaya çıkardığı etkiler konusunda bilgi sahibi olarak önlemler almaya başlamıştır. Bu durum aynı zamanda "Afet Yönetimi" kavramının da ortaya çıkmasına neden olmuştur. Afet yönetimi, meydana gelmesi muhtemel bir afet öncesi önleyici tedbirler almak, afet sonrası ortaya çıkan etkileri ortadan kaldırmak ve afet bölgesini afet öncesi duruma getirmek amacıyla yapılan bir dizi faaliyeti içinde barındırmaktadır.

1.1. Kavramsal Çerçeve Afet

Afet kavramı, beklenmeyen ve istenmeyen bir şekilde ortaya çıkan, bölgesel imkanlarla başa çıkmanın güç olduğu, toplumsal yaşamı tehdit eden, büyük ölçekli can ve mal kaybına neden olan olaylar olarak tanımlanmaktadır (Akyel, 2005). Bir başka tanıma göre afet, birden fazla birimin görev alması ihtiyacı ortaya çıkaran, bireyler için fiziksel ve sosyo-ekonomik zararlar meydana getiren, hayatın olağan akışı içindeki bireysel aktiviteleri sekteye uğratarak toplumsal yaşam üzerinde olumsuz etkilere yol açan deprem, yanardağ hareketi, sel gibi olaylar şeklinde tanımlanmaktadır (Erkal ve Değerliyurt, 2011). Türkiye'de afetlerle ilgili yasal mevzuatın altyapısını oluşturan 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un birinci maddesinde yer sarsıntısı veya kayması, sel, su taşkını, gibi afet isimleri zikredilirken afet kavramının tanımında "yapıların ve kamu tesislerinin toplumsal hayatın akışına etki edecek seviyede zarar görmesi" kriteri kabul edilmiştir (7269 Sayılı Kanun, m:1). Bu veriler ışığında afet kavramı, doğa ya da insan kaynaklı olarak ortaya çıkan, yapısal alanların zarar görmesine yol açan, bireylerin ve toplumların günlük yaşamlarında aksamalara neden olan, acil ve etkili müdahale ihtiyacı ortaya çıkaran olaylar olarak tanımlanabilmektedir.

1.1.1. Afet Türleri

Afetler günümüzde çeşitli ayrımlara tabi tutulmaktadır. Bu ayrımlar arasında en sık kullanılan ayırım, afetlerin kaynaklarına göre sınıflandırılmasıdır. Bu tasnife göre afetler; doğal afetler ve insan kaynaklı afetler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bir diğer ayırım şekli afetin hızına ilişkindir. Bu ayrıma göre afetler yavaş gelişen afetler ve aniden gelişen afetler olarak sınıflandırılmaktadır (AFAD, 2023). Afetlerin farklı şekil ve usullerde sınıflandırılması mümkün olmakla birlikte çalışma kapsamında en sık kullanılan tasnif türü olarak kaynaklarına göre sınıflandırılmasının ele alınmasında yarar görülmektedir.

1.1.1.1. Doğal Afetler

Afetlerin kaynaklarına göre sınıflandırılmasında karşımıza çıkan ilk afet türü doğal afetlerdir. Doğal afetler, insan etkisinin minimum seviyede olduğu, doğanın geçirdiği çeşitli jeolojik, hidrolojik, meteorolojik veya biyolojik süreç ve olaylardan sonra kendiliğinden oluşan deprem, yanardağ, çığ, sel, kasırga ya da salgın hastalıklar gibi olaylar olarak tanımlanmaktadır (Haniççi, 2018:8). Macit'e göre (2019) doğal afetler meteorolojik, jeolojik ve biyolojik olarak üç ana başlık altında incelenmektedir. Bu noktada sel, kasırga, fırtına ve hortum gibi olaylar meteorolojik afetler arasında sayılırken; yer sarsıntısı veya kayması ile volkanik hareketler jeolojik afetler arasında; salgın hastalıklar, tarımsal kıtlık ve biyolojik terör gibi durumlar ise biyolojik afetler başlığı altında incelenmektedir. Küresel ölçekte en sık rastlanan afet türleri meteorolojik ve jeolojik afetler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu afetlerden jeolojik kaynaklı olanlarla ilgili alınacak tedbirler daha sınırlı iken meteorolojik afetlerle ilgili alınacak tedbirlerin etkili sonuç verme ihtimalinin daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir (Macit, 2019:25). Ayrıca doğal afetler yavaş gelişen doğal afetler ve aniden gelişen doğal afetler olarak ikiye ayrılmaktadır. Şiddetli soğuklar, kıtlık dönemleri ve kuraklık yavaş gelişen doğal afetler olarak sınıflandırılırken deprem, çığ, su taşması, toprak kaymaları gibi olaylar ani gelişen afetler olarak sınıflandırılmaktadır (AFAD, 2023). Bu bağlamda doğal afetler, insan hareketlerinin dışında gerçekleşen, yerleşim

hareketleri başta olmak üzere doğanın geçirdiği süreçler sonrasında değişken sürelerde ortaya çıkan yıkıcı etkiye sahip olaylar olarak tanımlanabilmektedir.

1.1.1.2. İnsan Kaynaklı Afetler

Afetler yalnızca doğa kaynaklı olarak meydana gelmemektedir. İnsan aktiviteleri de afetlerin meydana gelmesine neden olmaktadır. Bu afetler genellikle insan eliyle üretilmiş teknoloji kaynaklı araç veya tesislerde meydana gelen olaylar neticesinde çıkmakta ve doğaya ciddi derecede zararlar vermektedir.

İnsan kaynaklı afetler toplumun ihmal veya hatası nedeniyle ve istemli şekilde olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadır. İstemli şekilde oluşan afetler genellikle nükleer veya konvansiyonel savaş, büyük çaplı nüfus hareketleri ve sabotajlar olarak karşımıza çıkmaktadır. İhmal veya hata nedeniyle ortaya çıkan afetler ise üretimde ham madde olarak kimyasal ve biyolojik maddelerin, enerji üretiminde nükleer reaktörlerin kullanılması, akarsu yollarına barajlar kurulması gibi ticari amaçlarla yapılan faaliyetlerin işleyişinde meydana gelen kazalar olarak ortaya çıkmaktadır (Sancakdar, 2016:41). Bu afet türünün bilinen en büyük örneği 1986 yılında meydana gelen Çernobil faciasıdır. Bu facia Sovyetler Birliği'nde bulunan Çernobil Nükleer Santrali'nin dört numaralı reaktöründe meydana gelmiş, patlamada nükleer santralin bin ton ağırlığındaki çatısı havaya fırlayarak santralin üzerinde düşmüş, 26 Nisan'da başlayan yangın, ancak 15 gün sonra 9 Mayıs tarihinde söndürülebilmştir (Kılıç, 2017). Oldukça geniş bir bölgede binlerce insanı etkilediği bilinen nükleer kazadan sonra otuz kilometre çapında yaşayan yüz otuz beş bin insan tahliye edilmiş, reaktör binası dört yüz on bin metreküp çimento ve yedi bin ton çelik kullanarak gömülmüş, gıda maddeleri başka bölgelerden getirilmek zorunda kalmış, yaklaşık beş milyon üç yüz bin kişiye tiroid hormonu düzenleyici potasyum iyodür tabletleri dağıtılmak zorunda kalmıştır (Kara ve Günay, 2013).

1.2. Afet Yönetimi

Küresel ölçekte meydana gelen afetlerden dolayı her yıl binlerce insan yaşamını yitirmekte, milyarlarca dolarlık ekonomik zarar ortaya çıkmaktadır. Afetler aynı zamanda meydana geldikleri ülkenin yönetimi için bir sınav niteliğine bürünmektedir. Afetler meydana geldikleri bölge için yerel imkanlarla müdahale veya telafi edilmesi imkânsız durumlar ortaya çıkarmaktadır. Bu durum afetten etkilenen toplum tarafından afet etkilerinin devlet yönetimi tarafından giderilmesi şeklinde bir beklentiyi ortaya çıkarmaktadır. Afet yönetimi süreci olarak adlandırılan bu süreçte devlet idaresi tarafından; can ve mal kayıplarının önlenmesi, bu mümkün değilse kayıpların asgari seviyede kalması ve afet bölgesinin afet öncesindeki haline getirilmesi gibi amaçlarla birtakım faaliyetler yürütülmektedir. Kamu idareleri, Klasik Afet Yönetimi anlayışında afet meydana geldikten sonra yapılan bir dizi faaliyeti üstlenmiştir. Bu faaliyetler afet meydana geldikten sonra müdahale/kurtarma ve afet öncesi duruma geri dönmeye yönelik çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Zamanla afetle mücadele eden birimler bu alanda uzmanlaşma ihtiyacı duymuş ve afetle mücadelenin etkin bir şekilde yapılmasının yollarını aramıştır. Bu arayış, afetlerle ilgili daha fazla araştırma yapılmasının yanında uluslararası alanda iş birliğinin de ortaya çıkmasını sağlamıştır. Günümüzde uluslararası alanda afetlerle ilgili iş birliği organizasyonları kurulmuş, ayrıca küresel ölçekte afetlerle ilgili verilerin tutulduğu veri kayıt sistemleri oluşturulmuştur.

1.2.1. Afet Yönetiminin Evreleri

Yönetim kavramı ortak bir amacın gerçekleştirilmesine yönelik olarak birlikte hareket etmek şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre yönetim kavramından söz edebilmek için iş birliği içinde hareket edilerek ortak bir amacın gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Şahin, 2019:7). Acil ve afet yönetimi ise acil durum ilan edildikten sonra başlayan ve acil durumdan etkilenen birey ve toplumların yaşamlarının olağan haline dönmesi amacıyla yapılan bir dizi faaliyet ve alınan kararlar süreci olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak afet yönetim sürecinin afet öncesi ve sonrası olmak üzere ikiye ayrıldığı kabul edilmektedir. Afet meydana gelmeden önce afet yönetimi kapsamında yapılan faaliyetler afete hazırlık ve zarar azaltma başlıkları altında incelenmektedir. Afet meydana geldikten sonra yapılan faaliyetler ise müdahale ve iyileştirme başlıkları altında ele alınmaktadır (Macit, 2019:27). Çalışma kapsamında bu afet yönetim aşamalarının ele alınmasında yarar görülmektedir.

1.2.1.1. Hazırlık

Hazırlık kavramı meydana gelmesi muhtemel bir olay veya durumla ilgili gerekli tedbirlerin alınması anlamında kullanılmaktadır. Afet yönetiminde hazırlık aşaması önleyici tedbirlerin alındığı dönemi ifade etmektedir. Bu aşamada olası bir afet durumunda yapılacak olan işlerin planlaması yapılmaktadır. Bu planlamalar, afet sonrasında yapılacak faaliyetlerin belirli bir düzen içinde yürütülmesini sağlamaktadır. Afet sonrası meydana gelecek can ve mal kayıplarının azaltılması, hazırlık aşamasında yapılan planlamaların etkin ve doğru bir şekilde yapılmasına bağlı olmaktadır (Macit, 2019:32). Bununla birlikte afetlerle ilgili alınacak önleyici tedbirler meydana gelen afet türüne göre değişkenlik gösterebilmektedir. Söz gelimi volkanik hareketlerle ilgili alınacak tedbirlerle meteorolojik olaylarla ilgili alınacak tedbirler aynı olmamaktadır. Her afet türü kendine özgü tedbirler alınmasını gerektirmektedir. Bu nedenle günümüzde depremlerle ilgili fay hatlarının haritalandırılması, imar faaliyetlerinin planlı olarak yapılması gibi çalışmalar yapılırken meteorolojik olaylarla ilgili erken uyarı sistemi kurulması

şeklinde çalışmalar yapılmaktadır. Anılan tüm bu çalışmalar, olası bir afet halinde afet etkilerinin asgari düzeye düşürülmesi, can ve mal kayıplarının önlenmesi gibi amaçlarla yapılmaktadır.

1.2.1.2. Zarar Azaltma

Zarar kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç şeklinde tanımlanmaktadır (sozluk.gov.tr, 2023). Afetler meydana geldikleri bölgelerde belli ölçülerde zararlar meydana getirmektedir. Afet yönetiminin zarar azaltma evresinde amaç, meydana gelmesi muhtemel zararı asgari seviyeye indirmektir. Zarar azaltma birey ve toplumların zararı önlemek amacıyla aldığı önlem, tedbir ve planlamalar olarak görülmektedir. Özellikle son yarım yüz yıldır yapılan planlamalar afet sonrasında afet öncesi zarar azaltma politikalarına doğru evrilmiştir. Günümüzde zarar azaltma politikaları risk yönetimi bağlamında ele alınmakta ve başarılı bir risk yönetim süreci ile afet etkilerinin azaltılması konusunda da başarılı olunacağı kabul edilmektedir (Macit, 2019:37).

1.2.1.3. Müdahale

Müdahale aşaması, afetin meydana gelmesinden başlayarak tüm yaralıların kurtarıldığı ve afetzedelerin temel ihtiyaçlarının giderildiği zamana kadarki süreci ifade etmektedir. Bu aşama, afet yönetiminin en kritik safhası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aşamadan önce yapılan hazırlık ve zarar azaltma safhalarında afet henüz meydana gelmemişken müdahale aşamasında afet meydana gelmiştir. Afetin meydana gelmiş olması aynı zamanda afet yönetimi bağlamında birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Her şeyden önce afet bölgesinde kurtarılmayı bekleyen insanlar bulunmaktadır ve bu insanların kurtarılmasında gecikmelerin yaşanması yahut kurtarma konusunda hatalı kararlar verilmesi can kaybının yükselmesine neden olacaktır. Macit'e göre (2019) müdahale safhasının en önemli kısmı afet meydana geldikten sonraki ilk yetmiş iki saattir. Çünkü insan metabolizması bu süreden fazla açlık ve susuzluğa dayanamamaktadır. Bu nedenle bu süre içinde maksimum sayıda afetzede ulaşmak hedeflenmelidir. (Macit, 2019:41) Müdahale aşamasında afetten etkilenen bölgede bulunan vatandaşlar kurtarılarak gerekli tedavileri yapıldıktan sonra güvenli alanlara nakledilmektedir. Bu aşamadan sonra bölgenin afet öncesi duruma geri getirilmesi için yeniden inşa çalışmaları başlamaktadır.

1.2.1.4. İyileştirme

İyileştirme aşaması afet yönetim sürecinin dördüncü ve son aşaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aşamada afet meydana gelmiş, afet öncesi yapılan hazırlık ve zarar azaltma uygulamalarının başarılı/başarısız sonuçları ortaya çıkmış ve afet sonrası müdahale aşaması sona ermiştir. Bu aşamalardan sonra artık bölgenin benzer afetlere karşı daha dirençli bir şekilde rehabilite edilmesi gerekmektedir. İyileştirme aşamasının özellikle ilk bir haftalık zaman diliminde eğitim faaliyetlerinin yeniden başlaması gerektiği dile getirilmektedir. Böylece öğrencilerin eğitim öğretime devam ettiğini gören afetzedelerin ruhsal durumunda düzelmelerin meydana geleceği ifade edilmektedir (Macit, 2019:47). İyileştirme aşamasında afet bölgesinde onarılması mümkün yapılar onarılmakta onarılması mümkün olmayan yapılar ile yıkılan yapılar ise afet riski göz önüne alınarak daha dayanıklı ve gerekiyorsa altyapısı güçlü farklı bir bölgede yeniden inşa edilmektedir.

2. İLETİŞİM VE MEDYA

İletişim kavramı Türk Dil Kurumu tarafından; “duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, telefon, telgraf, televizyon, radyo vb. araçlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi” şeklinde tanımlanmaktadır (sozluk.gov.tr, 2023). Geniş bir perspektifte gerçekleştirilen iletişim, yalnızca insanlar arasında değil farklı formatlarda diğer canlılar arasında da kurulmaktadır. Sosyal bir varlık olan insanlar arasında farklı biçim ve şekillerde iletişim süreçleri bulunmaktadır. Bu süreçlerde insanlar karşı tarafa bir bilgi aktarımında bulunmaktadır. Günümüzde iletişim konusunda başta Avrupa Komisyonu olmak üzere bakanlık veya başkanlık düzeyinde organizasyonların ve iletişim fakültelerinin kurulması, iletişim kavramının giderek değer kazanan bir kavram durumuna geldiğini göstermektedir. Medya ise kavramsal olarak iletişimin gerçekleştiği ortam veya iletişim araçları şeklinde tanımlanmaktadır (sozluk.gov.tr, 2023). Medya kavramı, tek taraflı iletişim özelliğine sahip klasik medya araçlarından etkileşim niteliğine sahip olan sosyal medya sürecine dönüşümle birlikte farklı bir boyut kazanmış, sosyal medyanın yaygınlaşması ile birlikte günlük hayatın bir parçası haline gelmiştir.

2.1. İletişim Türleri

İletişim, gönderici ve alıcı konumundaki iki insan ya da insan grubu arasında gerçekleşen duygu, düşünce, davranış ve bilgi alışverişi olarak tanımlanmaktadır. (Üstün, 2005) İletişim kavramı kendi içinde birtakım özellikler barındırmaktadır. Genel olarak kaynak, ileti, kanal, bağlam ve dönüt gibi unsurlar içeren iletişim süreci kendi içinde sözlü iletişim, yazılı iletişim ve sözsüz iletişim başlıkları altında ele alınmaktadır.

2.1.1. Sözlü İletişim

Sözlü iletişim, iletişim sürecinde sözcüklerin kullanılmasına verilen isimdir. Sözlü iletişimde bireyler konuşarak karşı tarafla iletişim kurmaktadır. Bu süreçte insanlar doğal bir olgu olan konuşma yetisini kullanarak hedefe duygu ve düşüncelerini

aktarmaktadır. Konuşmayı tamamlayan ise ifade olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun gelenek ve görenekleri, konuşan kişinin karakteri, yetenekleri ve eğitim seviyesi gibi durumlar konuşmaya zenginlik katmaktadır (Athloğlu, 1994). Sözlü iletişimin dil ile ve dil ötesi olmak üzere ikiye ayrıldığı kabul edilmektedir. Bireylerin sözcükleri kullanarak karşılıklı olarak konuşmaları dil ile iletişim olarak adlandırılırken dil ötesi iletişim, konuşma sırasında kullanılan sesin özellikleri ile ilgilidir. Buna göre konuşma sırasında kullanılan sesin tonu, hızı, hangi kelimelerin kullanıldığı gibi durumlar iletişimin dil ötesi özellikleri ile ilgilidir. Dil ötesi iletişimde bireylerin ne konuştuğu değil nasıl konuştuğu öne çıkmaktadır (Karadoğan Doruk, 2017).

2.1.2. Yazılı İletişim

İletişim yalnızca sözel olarak yapılmamakta bireyler, duygu ve düşüncelerini sözlü olarak ifade etmenin yanı sıra yazılı olarak ifade etme yolunu da tercih edebilmektedir. Yazılı iletişimin en büyük avantajı kalıcı nitelikte olmasıdır. Özellikle örgütsel yapılarda verilecek mesajın kalıcı olması isteniyorsa yazılı iletişim dili kullanılması gerekmektedir. Böylece devamlılık gerektiren mesajlar değişime uğramadan varlık gösterebilecektir. Yine örgütlerde hiyerarşik olarak verilen mesajların aslını kaybetmemesi için yazılı iletişim dili kullanılması tercih edilmektedir. Yazılı iletişimde belirlenmiş yazım kurallarına uymak, doğru kelimeler ve deyimleri seçmek iletişimin etkinliği için önem arz etmektedir.

2.1.3. Sözsüz İletişim

Sözsüz iletişim yazılı ve sözlü iletişim dışında beden hareketleri, jest ve mimikler gibi yerleşmiş hareket şekilleri ile yapılan iletişim şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu iletişim şeklinde sözcükler kullanılmamakta bunun yerine el kol hareketleri ile selamlaşma ve tokalaşma gibi hareketlerle toplumda belli bir anlam yüklenmiş hareketler yapılmaktadır. Sözsüz iletişimde şekillere ve değerlere alıcı tarafından çözümlenecek çeşitli anlamlar yüklenmektedir. Örneğin geniş odalar ve büyük masalar yetkiyi temsil etmektedir. Yine kaşların çatılması, kolların kavuşturulması, iletişim kurulan kişinin kıyafeti, beden dili, yüz ifadesi gibi göstergeler karşıdaki kişiye birer mesaj niteliği taşımaktadır. Bu iletişim şeklinin en önemli özelliği kendiliğinden oluşması ve yapay olmamasıdır. Sözlü iletişim düşünceleri ifade ederken sözsüz iletişim duyguların ifade edilmesi amacıyla hizmet etmektedir. Genel olarak sözsüz iletişim; göz teması, yüz ifadesi, jestler, duruş, tavır ve davranışlar, yakınlık, giyim ve bakım, ses ve sözcük olmayan sesler olmak üzere dokuz başlık altında ele alınmaktadır (Karadoğan Doruk, 2017).

2.2. Medya Türleri

Medya kelimesi Latince’de ortam, araç gibi anlamlara gelen “medium” kelimesinin çoğul halinden türetilmiştir. Kavram “her çeşit bilginin bireylere veya topluluklara aktarılması yoluyla gerçekleşen bilgilendirme, eğitime vb. temel sorumluluklara sahip olan görsel ve işitsel araçlar bütünü” olarak tanımlanmaktadır. (Soydan ve Alpaslan, 2014) İnsanların iletişimi kullanma ihtiyacıyla birlikte ortaya çıktığı kabul edilen medyanın, insanlık tarihi ile yaşıt olduğu ileri sürülmektedir. Nitekim tarihin ilk dönemlerinde ateş ve dumanın iletişim amacıyla kullanılması, mağara duvarlarına resim çizilmesi gibi durumlar erken dönem medya kullanımına örnek olarak gösterilmektedir. Tarihsel perspektifte medya, sözlü iletişim ile başlamış, yazının icat edilmesi ile devam etmiş, matbaanın icadıyla birlikte ilerleme göstermiştir. Yirminci yüzyılda kitle iletişim aracı olarak kabul edilmeye başlanan medyanın günümüzde sosyal hayatın merkezinde olduğu görülmektedir. Özellikle gelişen teknoloji ile birlikte ortaya çıkan sosyal medyanın, günlük hayatın birçok alanında yönlendirici ve bilgilendirici özellikler taşıdığı kabul edilmektedir. Medya kavramı genel bir yapıyı ifade etmekle birlikte görsel medya, işitsel medya, basılı medya ile internet ve yeni medya başlıkları altında incelenmektedir (Akdeniz, 2011).

2.2.1. Görsel Medya

Medya kavramının alt başlıklarından olan görsel medya, ekran adı verilen düzlemde hareketli yayın yapan medya araçlarına verilen isimdir. Bu medya türünün bilinen en önemli örnekleri televizyon ve sinema olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca izleyiciye sadece kelime veya ses şeklinde değil hareketleri ve aynı zamanda iletişimde önemli yer tutan sözsüz iletişim araçlarını da gösteriyor olması bu medya araçlarının en önemli avantajları olarak görülmektedir. Bu medya türünün bir diğer önemli avantajı da izleyicide herhangi bir özellik aramıyor olmasıdır. Diğer medya türlerinden farklı olarak görsel medyanın her yaş ve eğitim seviyesine sahip bireylere hitap etmesi mümkün görülmektedir. Görsel medya istendiği takdirde günün yirmi dört saati yayın yapabilme niteliğine sahiptir. Bu özellik görsel medya araçları ile ulaşılabilecek hedef kitleyi büyütmektedir (Akdeniz, 2011).

2.2.2. İşitsel Medya

İşitsel medya, hedef kitleye ulaşmak için ses yayını yapabilme özelliğine sahip araçların kullanıldığı medya türüdür. Bu medya türünün hedef kitlesinde de görsel medyada olduğu gibi herhangi bir nitelik aranmamaktadır. İşitme duyusu sağlam olan her birey, işitsel medyanın hedef kitlesine dahil olabilmektedir. Bu medya türünde iletişimin sadece konuşma özelliğini kullanmak mümkün olmaktadır. Bu durum etkin iletişimin önünde bir engel olarak görülebilmektedir. Bununla birlikte işitsel medyanın

sadece kulağa hitap ediyor olması, araba kullanırken veya başka bir iş yaparken aynı zamanda işitsel medya araçlarını kullanmayı mümkün kılmaktadır. Bu medya türünün bilinen en önemli örneği radyodur (Akdeniz, 2011).

2.2.3. Basılı Medya

Medya türlerinden bir diğeri olan basılı medya, yazılı metin ve sabit görsel materyallerin kullanıldığı medya türüne verilen isimdir. Bu medya türünün en çok bilinen örnekleri günlük yayın yapan gazete ve farklı periyotlarda yayın yapan dergiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgilendirici ve haber verici içeriğe sahip basılı medyada haberler, köşe yazıları, yorum ve analiz gibi yazılı metinlere yer verilmektedir. Bu medya türünü takip edebilmek için okuma yazma bilmek gerekmektedir. Bu medya türünün en önemli avantajı okuyucu tarafından tekrar edilmeye uygun olmasıdır. Basılı medyada yer alan metinler okuyucu tarafından birden fazla okumaya imkân vermektedir. Bu durum görsel ve işitsel medya karşısında basılı medyayı öne çıkarmaktadır (Akdeniz, 2011).

2.2.4. İnternet ve Yeni Medya

İnternet kavramı genel olarak görsel, işitsel ve basılı medyanın bir arada bulunduğu medya ortamı olarak tanımlanmaktadır. Bu medya türünün bilgilendirme, eğlendirme ve araştırma yapma dışında bireyleri bir araya getirme gibi özellikleri de bulunmaktadır. Gerçekten de internet, sosyal medya aracılığıyla çok sayıda insanı bir araya getirerek topluluklar oluşturabilmekte ve iletişimi kurdurabilmektedir. Bu medyanın diğer medya türlerine göre en büyük avantajı aynı anda ve hızlı bir şekilde çok sayıda bireyle iletişim kurulabilmesidir (Akdeniz, 2011).

Sosyal medya, bireylere ilgi alanına giren konularda düşünce ve fikirlerini paylaşma ortamı sağlayan bir medya türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu medya türü diğer tüm medya türlerinden farklı olarak senkron biçimde ve iki yönlü olarak gerçekleşmektedir. Günümüzde oldukça yüksek bir kullanıcı sayısına ulaşan sosyal medya aracılığı ile bireyler kısa zaman dilimlerinde küresel ölçekte büyük kitlelere ulaşabilmekte ve daha önemlisi bu kitlelerin belli bir konu ile ilgili bilgi ve düşüncelerini öğrenebilmektedir. Bu durum bilginin serbest bir şekilde dolaşımını ortaya çıkarmakta ve zaman/mekân gibi sınırlamaları ortadan kaldırmaktadır (Şahinsoy, 2017).

3. AFET YÖNETİMİNDE İLETİŞİM VE MEDYA

Yönetim kavramının, aynı hedefi gerçekleştirmeye yönelik iş birliği içeren davranışlar bütünü olduğu dile getirilmektedir. Afet yönetiminde amaç, başta afetle mücadelede görevli kurumlar olmak üzere devletin ve hatta toplumun tüm imkânlarının, afetin etkilerinin ortadan kaldırılması amacıyla yöneltilmesidir. Afetlerin meydana gelmesinden sonra kaotik bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu kaotik durum, afet yöneticilerinin oldukça kısa sayılabilecek bir zaman diliminde doğru kararlar vermek zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Afet yöneticileri bu süreçte afet bölgesinin farklı noktaları ile yoğun bir şekilde iletişim kurmak durumunda kalmaktadır. Bu nedenle iletişim afet yönetiminin vazgeçilmez unsurları arasında sayılmaktadır. Medya kavramı iletişimin sağlandığı ortam, araç gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Özellikle internet teknolojisinin gelişmesi ile birlikte ortaya çıkan sosyal medya ile geleneksel medya araçlarından çok daha hızlı bir şekilde büyük kitlelere ulaşmak mümkün hale gelmiştir. Toplum, afet yöneticileri tarafından afet öncesi ve sonrasında yapılan çalışmalarla ilgili hızlı bir şekilde bilgilendirme ve yönlendirmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyacın yerine getirilmesi noktasında medya önemli bir rol oynamaktadır.

Afet sonrası oluşan kaotik durum genellikle kriz yönetimi başlığı altında ele alınmaktadır. Kriz kavramı örgütlerin hazırlıklı olmadıkları zamanlarda istenmeyen durumların beklenmedik bir şekilde ortaya çıkması olarak tanımlanmaktadır. Klasik medya araçları ile uzun bir zaman diliminde kısıtlı sayıda kişiye ulaşan kriz durumunun, günümüzde sosyal medya aracılığıyla kısa süre içinde çok sayıda insana ve geniş bir bölgeye yayıldığı dile getirilmektedir (Şahinsoy, 2017). Afetler hakkında özel bilgi kaynakları içeren kitle iletişim araçları, doğal afetlerde bireylerin bilgilerini düzenlemede önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda medya, afet öncesinde vatandaşların bilgi ve bilinçlendirilmesinde; afet sonrasında ise resmi kurumların vatandaşla arasındaki iletişimini sağlama noktasında önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır (Koç, 2013).

3.1. Afet Yönetiminde İletişim

İletişim afet yönetiminde önem arz eden başlıklar arasında yer almaktadır. Afet yönetiminde iletişim; bilgiyi toplamak, kontrol etmek ve dağıtmak, iletişim kanallarını açık tutmak gibi amaçlarla yapılmaktadır. Afet sonrasında iletişimin sağlıklı olarak yapılabilmesi için planlama yapmak esastır. Yapılacak planlamada afetin meydana gelmesi halinde iletişimin nasıl kurulacağı ve olayın nasıl ele alınacağına açıkça ifade edilmesi gerektiği kabul edilmektedir (Yaman, 2020).

Meydana gelen afetler sonrasında, afet bölgesinde görev alan çok sayıda kurum bulunmaktadır. Bu kurumların birbiri ile etkin bir şekilde iletişim kurabilmesi için sağlıklı bir iletişim ağının kurulması gerekmektedir. Kurulacak bu ağ, yalnız afetle mücadelede görevli birimler arasında değil afet yöneticileri ile afetzedeler arasında da iletişim kurulmasını sağlayacaktır. 17

Ağustos depremi olarak bilinen afet sonrasında afet bölgesinde yaklaşık dört buçuk saat iletişimin tamamen kesilmiş olması, yine 2011 yılında Van ilinde meydana gelen deprem sonrası telefon iletişiminin tamamen kesilmesi sonucu sosyal medya üzerinden iletişim kurularak afetzedelere ulaşılmaya çalışılmış olması afet bölgesinde iletişim ağının kurulması konusunun önemini ortaya koymaktadır (Karahisar, 2016). 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş ilinde meydana gelen ve çok sayıda yerleşim yerinde büyük yıkımlara yol açan iki büyük deprem, afet bölgelerinde ortaya çıkan iletişim ihtiyacının seviyesini ortaya koymasından önemlidir. Bu depremlerde birçok bölgede kara ve hava yolu ulaşımları tahrip olmuş ve ulaşımda aksaklıklar ortaya çıkmıştır. Bu durum afet bölgelerinde görevli birimlerin kısa fakat hayati önem arz eden zaman dilimlerinde sınırlı imkanlarla afete müdahale etme ihtimalini ortaya çıkarmıştır. Depremlerden sonra iletişim operatörleri bölgedeki tüm mobil hatlara SMS ve internet tanımlaması yoluna gitmiş ve böylece iletişim kanallarının açık tutulması amaçlanmıştır.

Afet sonrası ortaya çıkan kaotik durumun karakteristik özelliklerinden biri de iletişim sorunlarının baş göstermesidir. Aslında iletişim yalnızca afet sonrasında değil afet yönetiminin her safhasında önemli etkilere sahiptir. Söz gelimi afet öncesi afet etkilerinin azaltılması safhasında iletişim, kamu idarelerinin vatandaşları afet konusunda bilgilendirmesi bağlamında kullanılmaktadır. Dinamik bir yapıya sahip olan iletişim, karşılıklı etkileşim ve iş birliği içinde bir yaklaşım sergilemektedir. 2013 yılında oluşturulan Türkiye Acil Müdahale Planı (TAMP) ile olası bir afet halinde kurumların afet öncesi ve sonrası rol ve sorumlulukları belirlenmiş, kurumlar arası ilişkilerin boyutu ele alınmış ve böylece kurumlar arası koordinasyonun sağlanması amaçlanmıştır. Genel olarak afet yönetiminde iletişimin rolü iki safhada ele alınmaktadır. Birinci safhada afet öncesi afet etkilerinin azaltılması amacıyla farkındalıkların artırılması için eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri yürütülmekte ikinci aşama olan afet sonrasında güvenlik ve korunmayla ilgili uyarılar ile ihtiyaçların karşılanmasına yönelik faaliyetler yürütülmektedir (Cömert Baechler, 2018).

Afetler meydana geldikleri bölgede bir kriz ortamı yaratmaktadır. Bu durum afet yöneticilerinin afeti, kriz yönetimi olarak ele almasına neden olmaktadır. Başarılı bir kriz yönetimi ise ancak başarılı bir iletişim süreci ile mümkün hale gelmektedir. Kriz iletişiminin önemini 1986 yılında meydana gelen Çernobil Nükleer Faciası'nda, hükümetin yeterli seviyede bilgilendirme yapmaması ile anlaşıldığı dile getirilmektedir (Genç, 2013). Kaynağı veya sebebi ne olursa olsun krizlerle başa çıkabilmek ancak müdahale sürecinde iletişim ve koordinasyonun sağlanması ile mümkün hale gelmektedir.

3.2. Afet Yönetiminde Medya

İnsanlık tarih boyunca çeşitli şekillerde iletişim kurma yolları tercih etmiştir. İlkel zamanlarda duvarlara resim çizilerek kurulan iletişim, yazının icat edilmesi ile yazılı olarak devam etmiş, teknolojinin ilerlemesi neticesinde yeni iletişim teknikleri ortaya çıkmıştır. Özellikle son dönemde internet ağı üzerinde yapılmaya başlanan ve sosyal medya adı verilen iletişim şeklinin yayılması ile birlikte iletişim çok daha hızlı bir şekilde ve geniş kitlelerle kurulmaya başlanmıştır. Günümüzde küresel ölçekte internet ve sosyal medya kullanım oranı gün geçtikçe artmaktadır. Bu artış yalnız kullanıcı sayısında değil kullanım süresinde de belirgin bir şekilde göze çarpmaktadır. Yapılan bir çalışmaya göre Türkiye'de günlük internet kullanımının yedi saat on beş dakika ve sosyal medya kullanımının iki saat kırk altı dakika olduğu ortaya çıkmıştır (Demiröz, 2020).

Toplumsal ilişkilerde aracı rolü üstlenen kurumlardan biri de medyadır. Bireyler medya aracılığıyla oldukça kısa bir süre içinde geniş kitlelere ulaşma imkânı bulmaktadır. Bu noktada medyanın en önemli avantajlarından birinin zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın tüm dünyaya ulaşabilmek olduğu dile getirilmektedir (Koç Akgül, 2017).

Medya, afet meydana gelmeden önce toplumun afet riskleri ile ilgili bilinçlendirilmesi, afet etkilerinin azaltılması, afetlerle ilgili tedbirlerin alınması gibi konularda; afet meydana geldikten sonra ise toplumda oluşacak panik ortamının ortadan kaldırılması, vatandaşların kendilerini afet etkilerinden koruması noktasında yapılacak bilgilendirme faaliyetleri bağlamında önemli bir rol oynamaktadır. Bu noktada medya, sahip olduğu avantajlar sayesinde aynı anda toplumun geniş bir kesimine ulaşabilmekte ve yol gösterici niteliğe bürünebilmektedir (Soydan ve Alpaslan, 2014).

Sosyal medyanın afet yönetiminde kullanılmasının ilk örneğinin 2012 yılında meydana gelen Sandy Kasırgası olduğu ifade edilmektedir. Atlantik okyanusunda kaydedilmiş en büyük kasırga olma özelliği taşıyan bu kasırga, Karayipler'de ortaya çıkmış, Jamaika ve Küba'nın ardından ABD'ye ve Kanada'ya kadar uzanmıştır. Kasırga azımsanmayacak etkiler ortaya çıkarmıştır. 20-50 milyar dolar maddi zarara yol açtığı tahmin edilen kasırga nedeniyle ABD'nin 24 eyaletinde 110 ölüm, Haiti'de 52 ölüm, Küba'da 11 ölüm meydana gelmiş, ayrıca Jamaika'da evlerin yüzde 70'i elektriksiz kalmış, 200 bin kişi evsiz kalmıştır. Elektriğin kesildiği, ulaşım olanaklarının kısıtlandığı bu afette Amerikan Federal Afet Yönetim Ajansı'na göre, yirmi milyon tweet atılmış ve bu sayede afetzedelere ulaşılarak yardım çalışmaları koordine edilmiştir (Mavi, 2020).

3.3. 6 Şubat 2023 Tarihinde Meydana Gelen Kahramanmaraş Merkezli Depremler Özelinde İletişim ve Medya

Türkiye coğrafi konumu itibarıyla birden fazla fay hattının birleşim noktasında yer almaktadır. Günümüzde Türkiye sınırları içinde kalan bölgede Kuzey Anadolu Fay Hattı, Doğu Anadolu Fay Hattı ve Batı Anadolu Fay Hattı olmak üzere üç büyük fay hattı bulunmaktadır. Bu durum Türkiye'yi deprem açısından riskli bir bölge haline getirmekte ve sıklıkla deprem meydana

gelmesine yol açmaktadır. Bu depremler meydana geldiği yerin fay hattına yakınlığına göre büyük ölçekli yıkımlara ve insan kayıplarına yol açmaktadır. Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti topraklarının % 42'sinin birinci derece, % 24'ünün ikinci derece deprem bölgesi olduğu ifade edilmektedir (Özbilgin vd, 2023). 2020 yılı verilerine göre Türkiye'de meydana gelen deprem sayısı bir önceki yıla göre % 44'lük bir artışla 33.824 olarak gerçekleşmiştir (TRT, 2021). Yine Cumhuriyet döneminde en büyüğü 1939 yılında Erzincan ilinde meydana gelen 7.9 şiddetinde deprem olmak üzere yıkıcı etkiye sahip 6.0 ve üzeri şiddette yaklaşık 51 deprem meydana gelmiştir (BDTİM, 2023).

6 Şubat 2023 günü Türkiye'de iki büyük deprem meydana gelmiştir. Saat 04:17'de Kahramanmaraş Pazarcık merkezli 7.7 ve saat 13:24'de Kahramanmaraş Elbistan merkezli 7.6 şiddetindeki depremler; Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde yıkıma yol açmış ve yakın bölgelerde hissedilmiştir. Bu depremler kendilerinden önce meydana gelen depremlerden farklı olarak oldukça geniş bir bölgede meydana gelmiş ve Cumhuriyet tarihinin en yıkıcı depremleri olarak kayda geçmiştir (ŞEN, 2023). Bu çalışmanın yapıldığı dönemde açıklanan son verilere göre bu depremlerde 50.783 kişi hayatını kaybetmiştir (Internethaber, 2023). Depremlerden dolayı yıkılan binlerce yapının yanı sıra Strateji ve Bütçe Başkanlığı raporuna göre depremin Türkiye ekonomisi bağlamında ortaya çıkardığı zararın yaklaşık 103 milyar ABD doları ile Türkiye'nin 2023 yılı milli gelirinin yaklaşık yüzde dokuzuna tekabül edeceği öngörülmüştür (SBB, 2023:8).

Kahramanmaraş merkezli depremler yalnızca ortaya çıkardığı etki bakımından diğer depremlerden farklı değildir. Bu depremlerle birlikte sosyal medyanın afete yönelik her türlü konuda doğru ya da yanıltıcı haber yapma özelliğinin afet dönemleri içinde de söz konusu olabileceği ortaya çıkmıştır. Depremlerin ardından sosyal medya aktif ve yoğun bir şekilde iletişim aracı olarak kullanılmaya başlamıştır. Ancak, depremden etkilenen bölgenin büyüklüğü, afet bölgesindeki nüfusun yoğunluğu ve enerji iletim hatlarının zarar görmesi gibi gelişmeler afet bölgesinde iletişimin aksamasına ve hatta zaman zaman durmasına neden olmuş ve iletişimde ciddi sıkıntılar baş göstermiştir. Konuyla ilgili GSM operatörlerinden yapılan açıklamada afet bölgesinde bulunan 8.900 baz istasyonundan 2.451'inin devre dışı kaldığı ve bölgeye 190 mobil baz istasyonu ve enerji hatlarında oluşan hasardan dolayı 3.485 jeneratör sevk edildiği bildirilmiştir (Habertürk, 2023). Bu durum çalışma konusunun önemini ortaya çıkarması bağlamında önemli bir gösterge olarak görülmektedir. Afetlere müdahalede kritik süre olarak kabul edilen ilk 72 saatlik sürede iletişim faktörünün devre dışı kalması diğer tüm faktörler arasındaki bağlantının kopmasına yol açmakta ve çalışmaların koordineli bir şekilde yürütülmesine engel teşkil etmektedir. GSM operatörleri deprem sonrası afet bölgesi dâhilinde borcu ödenmediği için kapalı durumda olan ya da konuşma hakkı bulunmayan tüm abonelerin GSM hatlarını açık hale getirmiş ve bölgede bulunan tüm abonelere ücretsiz dakika ve internet tanımlaması yapmıştır (AA, 2023). Ancak, pratikte şebekeye erişimi olmayan veya erişimi olmasına rağmen sağlıklı bir iletişim sağlanamayan mobil hatların açık tutulmasının bir önemi kalmamış ve GSM operatörlerinin bu yöndeki girişimleri etkisini yitirmiştir. Bu gelişmelerin ardından 6 Nisan 2023 tarihinde "Olağanüstü Hal Kapsamında Elektronik Haberleşme Alanı İle Su Yapıları Denetim Hizmetlerine İlişkin 140 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" yayınlanmış ve bu kararname ile afet bölgesinde bulunan vatandaşlar ile işletmeciler bir takım ödemelerden muaf tutulmuş ayrıca haberleşme altyapısının hızlı bir şekilde kurulmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır (Resmi Gazete, 2023).

Kahramanmaraş merkezli depremlerde yeni bir gelişme olarak sosyal medyanın doğru ya da yanıltıcı haber yapma niteliği ile afet dönemlerinde bazen var olan bir sorunu çözmeye yönelik bazen de olmayan bir sorunu sorun gibi göstermeye yönelik kullanıldığı gerçeği ile karşı karşıya kalmıştır. Deprem sonrası afet bölgesinde bulunan yakınları ile sosyal medya üzerinden iletişim kurmaya çalışan vatandaşlar ile afete müdahale eden birimlere ulaşmaya çalışan afetzedeler sosyal medyayı aktif bir şekilde kullanmıştır. Ancak, aynı dönemde sosyal medyada bazı bölgelerin demografik yapısının değiştiği, ülke sınırlarının tamamen açık hale geldiği, yardıma gelen ekiplerin bekletildiği veya kötü muamele ile karşı karşıya kaldığı, enkazlardan çıkan cenazelerin definine izin verilmediği, bazı yardım malzemelerine el konulduğu, nükleer santralin ve barajın patladığı gibi afete müdahale veya iletişim dışında amaçlar taşıyan çok sayıda manipülatif haber yayılmıştır (Star, 2023). Hatta depremin teknolojik imkânlar kullanılarak yapay bir şekilde harekete geçirildiğini ileri süren haberler yapılmıştır.

Afet döneminde medya ile ilgili bir araştırma şirketi tarafından yapılan araştırmada vatandaşların % 73'ünün deprem bölgesindeki durumu sosyal medya üzerinden takip ettiği ve en çok tercih edilen sosyal medya platformlarının sırasıyla Instagram (% 74), Twitter, Facebook ve Youtube olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca deprem bölgesine gönderilmek istenen yardımlarla ilgili çeşitli illegal yöntemler geliştirilmiş, AFAD ve diğer bazı yardım kuruluşlarının siteleri klonlanmıştır (Yeniakit, 2023). Yine sosyal medya üzerinden kendisini afetzede veyahut kolluk personeli olarak tanıtarak afete müdahale sürecini baltalamaya yönelik girişimler ortaya çıkmıştır (Milliyet, 2023). Nihayetinde Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından Kahramanmaraş merkezli depremlerle ilgili sosyal medyada provakatif paylaşımlar yapan 1.193 hesap yöneticisinin tespit edildiği, 746 kişi hakkında adli işlem başlatıldığı ve gözaltına alınan 185 kişiden 48'inin tutuklandığı açıklanmıştır (EGM, 2023).

Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023 tarihli depremler sosyal medyanın iletişim bağlamındaki olumlu etkisinin yanında bazı sakıncalarının da olabileceğinin anlaşılması bakımından önemli görülmektedir. Afet sonrasında bu sakıncaların etkisinin

ortadan kaldırılması amacıyla “bant daraltma” uygulamasına gidilmiştir (Milliyet, 2023). Bu uygulama her ne kadar normal dönemlerde antidemokratik bir uygulama olarak kabul görse de afet sonrası ortaya çıkan kaotik ortamda bir zorunluluk olarak ortaya çıkmış ve durum kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Sosyal medya aracılığıyla afet döneminde yakınlarına ulaşmaya çalışanlara yardımcı olunması, ihtiyaç duyulan yardımların tüm ülkeye duyurulması, sivil toplum örgütlerine olan ilginin artması gibi birçok olumlu gelişme yaşanmışken yine afet yönetiminde bazı yanıltıcı haberler ile sürecin zora sokulduğu gelişmeler de yaşanmıştır. Bu bağlamda afet bölgelerinde sosyal medya kullanımının afete müdahale amacı dışında, toplumu provoke eden paylaşımlar açısından yeniden gözden geçirilmesi ve buna uygun politikalar ortaya konulmasının gerekliliğinin anlaşıldığı ifade edilebilmektedir.

4. SONUÇ

Afet kavramı doğa ya da insan kaynaklı olarak ortaya çıkan, yıkıcı etkilere yol açan olaylar olarak tanımlanmaktadır. Dünya tarihi boyunca afetlerden dolayı çok sayıda insan hayatını kaybetmiş ve oldukça büyük ölçekli ekonomik zararlar meydana gelmiştir. Bu nedenle insanlık tarihi boyunca afetlerden korunmanın yolları aranmıştır. Bu durum günümüzde de devam etmektedir. Bu nedenle afetlerle ilgili edinilen tecrübelerin insanlığın hizmetine sunulması amacıyla ülke sınırlarını aşan uluslararası ölçekte çeşitli organizasyonlar kurulmuştur. Afet etkilerinin azaltılması amacıyla yapılan tüm bu çalışmalar, günümüzde afet yönetimi başlığı altında incelenmektedir.

Afet yönetimi henüz afet meydana gelmeden önce başlayarak afetin sonuçlarının ortadan kaldırılmasına kadar devam eden bir süreci kapsamaktadır. Bu süreç genellikle afet öncesi hazırlık ve afet etkilerinin azaltılması, afet sonrası müdahale ve iyileştirme olarak dört aşamada ele alınmaktadır. Bu aşamaların her birinde birbirinden bağımsız çeşitli kurumlar görev yapmaktadır. Örneğin afet öncesi aşamalarda yapıların afetlere dayanıklı bir şekilde inşa edilmesinde yerel yönetimlerin ilgili birimleri görev alırken afet sonrası aşamalarda afetten etkilenen bireylerin kurtarıma ve tıbbi tedavi süreçlerinde genellikle kurtarma ekipleri ve sağlık personeli görev almaktadır.

Afet yönetim sürecinde farklı birimlerin görev alması, görev alan birimler arasında etkin bir iletişim ve koordinasyon kurulması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca yakın tarihte küresel ölçekte meydana gelen afetler incelendiğinde elektrik enerjisi üzerine kurulmuş olan iletişim sistemlerinin afet sonrası devreden çıktığı ve afet bölgesi ile iletişimin kesildiği görülmektedir. Bu durum afet yönetim sürecinde yeni iletişim sistemleri oluşturma zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır.

İletişim, bireyler arasında duygu ve düşüncelerin paylaşımı olarak tanımlanmaktadır. Örgütlerde ise iletişim, örgütün üst kademeleri tarafından verilen yönetsel kararların örgütün her kademesinde bulunan mensubuna iletilmesi amacıyla yapılmaktadır. Afet yönetiminde iletişim eksikliği, afetlerle mücadele eden birimler tarafından yürütülen hizmetlerin verimsiz bir şekilde yürütülmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda etkin bir afet yönetim sisteminin kurulması için meydana gelen afetler sonrasında kesilen iletişim sistemleri yerine toplumun her mensubuna ulaşabilecek iletişim sistemleri kurulması gerektiği ifade edilebilmektedir.

Medya kavramı iletişimin gerçekleştiği bağlam ve araç gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Yazılı, işitsel ve görsel medya gibi tek yönlü medya araçlarından sonra teknolojinin gelişmesiyle birlikte internet ağı üzerinden iletişim kuran mobil medya araçları geliştirilmiştir. Bu araçlar başta bilgisayar ve cep telefonu olmak üzere taşınabilir bir şekilde internet ağının bulunduğu her noktada kullanılabilir. Bu durum, medya araçlarının afet durumlarında kullanılmasında ciddi bir avantaj sağlamaktadır.

Türkiye’de meydana gelen afetler sonrasında iletişim sistemlerinde aksaklıkların yaşandığını ifade etmek mümkündür. Bu konunun son örneği Kahramanmaraş merkezli depremlerdir. İletişim ve enerji sistemlerinde oluşan hasar, bu sistemler üzerinde çalışmak üzere tasarlanmış dijital cihazların devre dışı kalmasına yol açabilmekte ve diğer tüm teknolojik içerikli özellikleri de etkisiz kılabilir. Bu noktada yapılması gereken afetler sonrasında GSM operatörleri gibi teknolojik altyapıya ihtiyaç duyan ve kamusal hizmet sunmada vazgeçilmez olan unsurların zarar görmesi ihtimaline karşı hazırlıklı olunmasıdır. Bu bağlamda özellikle mobil baz istasyonlarının sayısının artırılması ya da gezici hizmet sunabilen teknolojilerin alternatif olarak devrede bulundurulması gibi önlemler göz ardı edilmemelidir.

6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli depremlerde sosyal medyanın kullanılması ciddi bir avantaj olarak ortaya çıkmış ve afete müdahale eden birimlere yardımcı bir rol üstlenmiştir. Diğer taraftan aynı afetlerle ilgili sosyal medya ciddi bir şekilde provoke edilmiş ve sürecin sekteye uğratılması ihtimali ortaya çıkmıştır. Bu nedenle sosyal medyanın afetlere müdahale noktasında olumlu tarafları olduğu gibi olumsuz taraflarının olduğu da kabul edilmektedir. Bu noktada suistimal edilmeye açık bir yapıda olan sosyal medyanın, afetler sonrası dönemlerde manipülatif hareketlere karşı kontrol altında tutulmasına yönelik mekanizmaların geliştirilmesi gerekliliği yadsınamaz bir gerçektir.

Deprem gibi afetlerin meydana gelmesinden sonra baz istasyonunun zarar görmesi neticesinde internet altyapısının kesilmesi halinde dahi mobil baz istasyonu kurularak sosyal medya aracılığıyla iletişimin devamlılığı sağlanabilmektedir. Anılan tüm bu veriler ışığında afet yönetim sürecinde etkin mücadele ve müdahalenin gerçekleştirilebilmesi için genelde medya ve özelde

sosyal medya araçlarının iletişim argümanı olarak kullanılmasının sürecin başarısına önemli katkılar sunabileceği değerlendirilmektedir.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı: Bu araştırma etik kurul izni gerektiren analizleri kapsamadığından etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yazar Katkıları: Yazarların çalışmaya katkıları eşittir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA (REFERENCES)

- “Afet Türleri”, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri>, Erişim Tarihi: 25.04.2023.
- Akyel, Recai. (2005). “Türk Kamu Yönetiminde Afet Yönetimi”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (14) ss.15-29.
- Akdeniz, Hediyeullah. “Medyayı Tanımak”, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile Eğitim Programı, https://aile.gov.tr/media/92215/04_01_medyayi-tanimak.pdf, Erişim Tarihi: 05.01.2022.
- Anadolu Ajansı, “GSM operatörleri, depremden etkilenenler için seferber oldu”, <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/gsm-operatorleri-depremden-etkilenenler-icin-seferber-oldu/2807781#>, Erişim Tarihi: 27.04.2023.
- Atlıoğlu, Yurdanur. (1994). “Yazılı ve Sözlü İletişim”, Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, ss.247-257.
- Boğaziçi Üniversitesi, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/>, Erişim Tarihi: 27.04.2023.
- Cömert Baecbler, Nazan, (2018). “Afet Risk ve Zarar Azaltmada İletişim Stratejisinin Rolü”, İkinci Uluslararası Doğal Afetler ve Afet Yönetimi Sempozyumu, ss.809-817.
- Demiröz, Kader. (2020). “Afet Kriz Yönetiminde Sosyal Medyanın İşlevselliği ve Zararları Üzerine Bir İnceleme”, Dirençlilik Dergisi 4 (2), ss.293-304.
- “Doğal Afetler”, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, <https://www.afad.gov.tr/afadem/dogal-afetler>, Erişim Tarihi: 25.04.2023.
- EGM, “20.03.2023 Tarihli Basın Açıklaması”, <https://www.egm.gov.tr/20032023-tarihli-basin-aciklamasi>, Erişim Tarihi: 27.04.2023.
- Erkal, Tefrik ve Değerliyurt, Mehmet. (2011). “Türkiye’de Afet Yönetimi”, Doğu Coğrafya Dergisi, 14/22, ss.147-164.
- Genç, Fatma Neval. (2013) “Kriz İletişimi: Marmara Depremi Örneği” Selçuk İletişim, 5 (3), ss.161-175.
- Habertürk, “10 ili yıkan depremde GSM operatörleri çöktü!”, <https://www.haberturk.com/operatorler-yine-sinifta-kaldi-3564007-teknoloji>. Erişim Tarihi: 27.04.2023.
- Hanılçı, Nurullah. (2018). Afetlerin Toplum Üzerindeki Etkileri, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Ders Kitabı.
- İnternethaber, “Kahramanmaraş merkezli depremlerde ölenlerin sayısı 50 bin 783’e yükseldi”, <https://www.internethaber.com/kahramanmaras-merkezli-depremlerde-olenlerin-sayisi-50-bin-783e-yukseldi-2297989h.htm>, Erişim Tarihi: 27.04.2023.
- Karadoğan Doruk, Sevimce. “İletişim Bilimi” <https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzeffontent/1920Guz/iletisimbilimi/index.html>, Erişim Tarihi: 02.01.2022.
- Karahisar, Tüba. (2016). “Olası Bir Depremde Koordinasyonun Sağlanması ve Sosyal Medyanın Rolü”, Beykoz Akademi Dergisi 4, ss.43-64.
- Kılıç, Nermin. (2017). “Çevre ve Dış Politika İlişkisi: Çernobil Kazası ve Türk Dış Politikasına Yansımaları” İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4 (1), 151-179.
- Koç Akgül, Selma. (2017). “Olağanüstü Durumlar, İletişim ve Habercilik Yaklaşımları”, TRT Akademi Dergisi, 2 (3), ss.6-47.
- Koç, Hakan. (2013). “Türk Basınının Doğal Afetlere İlişkin Bakış Açısını Belirlemeye Yönelik Bir İnceleme” Zeitschrift für die Welt der Türken Dergisi, 5 (2), ss.121-137.
- Macit, İrfan. (2019). Modern Bütünleşik Afet Yönetimi, Adana, Gece Yayınları.
- Mavi, Esra Ebru. (2020). “Afet Kriz Yönetiminde Medya: 30 Ekim 2020 İzmir Depremi”, Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, 10 (2), ss. 31-53.
- Memiş, Levent ve Babaoğlu, Cenay. (2020). “Acil Durum ve Afet Yönetiminde Süreç Yaklaşımı ve Teknoloji”, Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13 (4), ss: 776-791
- Milliyet, “Depremzedelerle dalga geçen kadın tutuklandı”, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/depremedelerle-dalga-gecen-kadin-tutuklandi-6900518>, Erişim Tarihi:27.04.2023.
- Milliyet, “Gerekli bir durum vardı ki yapıldı”, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/gerekli-bir-durum-vardi-ki-yapildi-6928704>, Erişim Tarihi:27.04.2023.
- Ortaç, Gizem ve Yılmaz Kaplan, Derya. (2021). “Afet Yönetimi ve Kablosuz İletişim Sürekliliğine Genel Bakış”, Türk Doğa ve Fen Dergisi, ss.316-326.
- Özbilgin, Mustafa; Erbil, Cihat; Şimşek Demirbağ, Kübra; Demirbağ, Orkun ve Tanrıverdi, Veysi. “Afet Yönetiminde Sorumluluğun Yeniden İnşası: Deprem, Sosyal Dramalar, Sosyal Politikalar”, Sosyal Mucit Academic Review, 4 (1), (2023), ss. 71-112.
- Özcan Kara, Pelin ve Ceylan Günay, Emel. (2013). “Çernobil Kazası ve Etkileri”, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, ss:32-36.
- Sancakdar, Oğuz. (2016). Bütünleşik Afet Yönetim: Afet Mevzuatı ve Afet Hukukuna Giriş, İzmir, İlkem Yayınları.
- Soydan, Ersoy ve Alpaslan, Nuray. (2014). “Medyanın Doğal Afetlerdeki İşlevi”, İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi, ss.53-64.

- Star, "Depremle ilgili yalan haberler virüsten hızlı yayıldı! Yalan makinelerinin manipülasyonları birer birer ortaya çıktı", <https://www.star.com.tr/foto-galeri/depremle-iligili-yalan-haberler-virusten-hizli-yayildi-yalan-makinelerinin-manipulasyonlari-birer-birer-ortaya-cikti-galeri-719258/>, Erişim Tarihi: 27.04.2023.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı, "Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu", <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay->
- Şahin, Yusuf, (2019). Yönetim Bilimi ve Türk Kamu Yönetimi, Bursa, Ekin Yayınevi.
- Şahinsoy, Kübra. (2017). "Kriz Yönetimi Açısından Geleneksel ve Sosyal Medya" İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 9 (4), ss.1-19.
- Şen, Selçuk, "Kahramanmaraş Depremlerinin Ekonomiye Etkisi", Diplomasi ve Strateji Dergisi, 4 (2023), ss. 1-55.
- Üstün, Besti. (2010). "Çünkü İletişim Çokşeyi Değiştirir", Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 8 (2), ss. 88-94.
- Yaman, Fatih. (2020). "Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi Penceresinden Afet ve Acil Durum Yönetiminde İletişim", Academic Perspective Procedia, 3 (2), ss.920-927.
- TRT, "Türkiye'de gerçekleşen büyük depremler", <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyede-gerceklesen-buyuk-depremler-561205.html>, Erişim Tarihi:26.04.2023.
- Türk Dil Kurumu Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 26.04.2023.
- Yeniakit, "Türkiye'yi sarsan afetin sosyal medyaya etkisi", <https://www.yeniakit.com.tr/haber/turkiyeyi-sarsan-afetin-sosyal-medyaya-etkisi-1741575.html>, Erişim Tarihi: 27.04.2023.
- 140 Sayılı "Olağanüstü Hal Kapsamında Elektronik Haberleşme Alanı İle Su Yapıları Denetim Hizmetlerine İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi", 06.04.2023 Tarih ve 32155 Sayılı Resmî Gazete.
- 7269 Sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun", 25.05.1959 Tarih ve 10213 Sayılı Resmî Gazete.